Konuşma ve Yazma (Anlatma) Becerileri: Deneme-Mülakat Üretimi ve İyi Bir Anlatımın Nitelikleri

Planlama, taslak oluşturma, düşünceyi geliştirme yollarını kullanma ve düzeltme aşamalarını izleyerek deneme veya mülakat üretir. · İyi bir anlatımın temel özellikleri olan açıklık, akıcılık, duruluk, yalınlık, özgünlük, özlülük ve tutarlılık ilkelerini analiz eder. · Sözlü anlatımda vurgu, tonlama, boğumlama (diksiyon) ve beden dili uyumunu; yazılı anlatımda bağdaşıklık ve bağlaşıklığı uygular.

HATIRLAYALIM

- Deneme yazarı 'ben' diliyle samimi düşüncelerini kanıtlama kaygısı gütmeden paylaşır; mülakatta ise konuğa açık uçlu sorular yöneltilir.
- Açıklık cümleden tek ve net anlam çıkması; duruluk gereksiz sözcük bulunmaması; yalınlık ise ağır sanat ve süsten uzak sadeliktir.

1 EŞLEŞTİRME

İyi bir anlatımın temel ilkelerini açıklamalarıyla eşleştiriniz.

Açıklık	Duruluk	Yalınlık	Özlülük
Net ve tek anlamlı	Gereksiz sözcük yok	Süsten uzak sade dil	Az sözle derin anlam

b 1. Açıklık (Netlik)

c 2. Duruluk

a 3. Yalınlık (Sadelik)

a) Anlatımın ağır söz sanatlarından ve süslü tamlamalardan uzak olması

b) Anlatımın bulanık olmaması; cümleden tek ve kesin anlam çıkarılması

c) Cümlede eş anlamlı veya anlamca gereksiz hiçbir sözcüğün bulunmaması

2 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Anlatım ilkeleri ve metin üretimiyle ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

Akıcılık	Özgünlük	Tutarlılık	Boğumlama
Kolay okunuş, ses uyum	Taklitten uzak üslup	Çelişkisiz mantık ağı	Doğru hece telaffuzu

	D	Y
Bir cümlede eş anlamlı kelimelerin bir arada kullanılması anlatımın duruluk özelliğini bozar.	✓	
Az sözle çok ve derin anlamlar ifade etmeye akıcılık denir.		✓
Deneme yazarı ileri sürdüğü her görüşü resmi belgeler ve deneylerle ispatlamak zorundadır.		✓
Sözlü anlatımda seslerin ve hecelerin doğru çıkarılmasına boğumlama (telaffuz) denir.	✓	

3 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

"İhtiyar yaşlı adam, karşılıklı mektuplaştığı torununa hediye aldı." cümlesini duruluk ilkesine uygun biçimde düzelterek nedenini yazınız.

"Yaşlı adam, mektuplaştığı torununa hediye aldı." İhtiyar.

4 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki duruluk ve açıklık kurallarına göre "Genç gazeteci, ünlü şaire yarışmada birinci olduğunu söyledi."

EN ÇOK KARIŞTIRILAN ÜÇ ANLATIM İLKESİ

Açıklık	Duruluk	Yalınlık
Anlam bulanıklığı olmaması	Eş anlamlı tekrar olmaması	Ağır sanat/imge olmaması

A Akıcılık
B Yalınlık
C Açıklık (Anlam belirsizliği)
D Özlülük

5 KISA CEVAP

Öğrencilerin sıkça karıştırdığı 'Duruluk' ilkesi ile 'Yalınlık' ilkesi arasındaki temel farkı kısaca yazınız.

SINAV UYARISI: DURULUK İLE YALINLIĞI KARIŞTIRMA!

luk İhlali: "Gizli sır", "sağlık ve sıhhat", "alçak sesle fısıldamak" (Gereksiz söz

lınlık İhlali: Ağır divan mazmunları, karmaşık ve süslü uzun tamlamalar (Sanatlı söyley

Duruluk cümlede gereksiz/eş anlamlı sözcük.

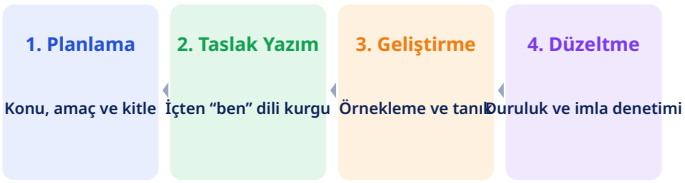
6 TABLOYU TAMAMLA

Örnek cümlelerdeki anlatım kusurlarını veya özelliklerini ilgili anlatım ilkesiyle tabloda tamamlayınız.

Örnek Cümle veya Durum	İlgili Anlatım İlkesi	Gerekçesi
"Beş yıllık tecrübelerini ve deneyimlerini paylaştı."	Duruluk İhlali	Tecrübe ve deneyim eş anlamlıdır (gereksiz sözcük)
"Yeni okula başlayan kardeşime çanta aldık."	Açıklık İhlali	Sözcüğün yanlış yerde kullanımı anlamı bulandırır
Başka yazarları taklit etmeyen kendine has üslup	Özgünlük	Sanatçının benzersiz bakış açısı taşıması
Yunus Emre'nin sade Türkçeyle derin anlam kurması	Yalınlık ve Özlülük	Süsten uzak dil (yalın) ve yoğun anlam (özlü)

7 SIRALAMA

Görseldeki yazma süreci basamaklarına göre özgün bir deneme metni üretme aşamalarını baştan sona sıraya diziniz.

4 Gözden Geçirme ve Paylaşma: Yazım, noktalama ve duruluk/açıklık denetimi yapıp yayımlama

1 Hazırlık ve Planlama: Konuyu, yazma amacını, hedef kitleyi ve ana düşünceyi belirleme

3 Geliştirme: Düşünceleri örnekleme, karşılaştırma ve tanık göstermeyle zenginleştirme

2 Taslak Oluşturma: Giriş-gelişme-sonuç planına göre 'ben' diliyle samimi metni kaleme alma

8 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları uygun kavramlarla tamamlayınız.

METİN DİL BİLGİSİ: BAĞLAŞIKLIK VE BAĞDAŞIKLIK

klık: Cümlelerin bağlaç, zamir ve eklerle dil bilgisi kurallarına uygun bağları

ıklık ve Tutarlılık: Cümlelerin ana düşünce etrafında çelişmeden anlam bütünlüğü kurr

kurmaca | tutarlılık | deneme | bağlaşıklık

1. Yazarın herhangi bir konuda kanıtlama kaygısı olmadan kişisel düşüncelerini yazdığı türe ___deneme___ denir.
2. Metindeki cümlelerin dil bilgisi kuralları, bağlaçlar ve eklerle bağlanmasına ___bağlaşıklık___ denir.
3. Metindeki düşüncelerin girişten sonuca kadar birbiriyle çelişmemesine ___tutarlılık___ adı verilir.

9 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Mülakat sunumu ve anlatım ilkeleriyle ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

	D	Y
Mülakat yapmadan önce konuğun uzmanlık alanı araştırılmalı ve açık uçlu sorular hazırlanmalıdır.	☑	☐
"Kulağına alçak sesle bir şeyler fısıldadı." cümlesi duruluk ilkesine uygundur.	☐	☑
Anlatımın süslü, ağır ve karmaşık söz sanatlarından uzak olmasına yalınlık (sadelik) denir.	☑	☐
Mülakat sırasında konuğun sözünü kesmeden etkin dinleme yapmak iletişim nezaketinin gereğidir.	☑	☐

10 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki düşünceyi geliştirme yollarına göre deneme yazarının Montaigne'in bir sözünü tırnak içinde aktarması hangisine örnektir?

SÖZÜN İNCELİĞİ: DENEME YAZIMI VE MÜLAKAT SUNUMU

Deneme Üslubu	Tanık Gösterme	Mülakat Sorusu
Samimi, kanıtsız düşünce	Uzman sözü alıntılama	Açık uçlu ve tarafsız

Ⓐ Tanımlama

Ⓑ Tanık gösterme (Alıntı yapma)

Ⓒ Sayısal verilerden yararlanma

Ⓓ Soyutlama

11 EŞLEŞTİRME

Metin dil bilgisi ve sözlü iletişim kavramlarını açıklamalarıyla eşleştiriniz.

Bağlaşıklık	Bağdaşıklık	Akıcılık	Diksiyon
Dil bilgisel bağlar	Anlamsal bütünlük	Pürüzsüz ses akışı	Vurgu ve tonlama

c 1. Bağlaşıklık

b 2. Bağdaşıklık

a 3. Akıcılık

a) Metnin ses ve ritim uyumuna sahip olup dile takılmadan kolayca okunması

b) Metindeki tüm cümlelerin ortak ana düşünce etrafında anlamsal uyum taşıması

c) Cümlelerin zamir, bağlaç ve eklerle dil bilgisel olarak birbirine bağlanması

12 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarına karşılık gelen kavramları yazarak anahtar kelimeyi bulunuz.

Cümlede gereksiz sözcük veya ek bulunmaması ilkesi (7 harf) — D U R U L U K

Kanıtlama zorunluluğu olmayan samimi düşünce yazısı türü (6 harf) — D E N E M E

Anlatımın ağır söz sanatlarından ve süsten uzak olması (8 harf) — Y A L I N L I K

Az sözle çok ve derin anlam ifade etme niteliği (7 harf) — Ö Z L Ü L Ü K

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

___DENÜ___

derskutusu.com · © Ders Kutusu · Tüm hakları saklıdır.